

BOLSHAIA O.

Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University, Ukraine

BILAY D.

Vocational college No31, Poltava, , Ukraine

GALAGUZA O.

Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University, Ukraine

THEORETICAL ASPECTS OF THE FORMATION OF ECONOMIC COMPETENCE OF EDUCATION ACQUIRES

The article conducted the study of the process of formation of economic competence of education applicants as a key component of professional and personal development of youth in the conditions of dynamic socio-economic transformations. The relevance of the formation of economic competence as an important component of modernization of the educational system aimed at training specialists capable of effectively functioning in the labor market and complying with the challenges of the modern economy is substantiated. The essence of economic competence as an integrative quality of personality, which combines knowledge, practical skills, motivational attitudes, values and ability to make economically feasible decisions, is considered. The structural components of economic competence, including cognitive, practical, emotional and motivational components, as well as their relationship with the socio-cultural and pedagogical conditions of the educational process are determined. Particular attention is paid to the role of innovative pedagogical technologies, such as business games, business simulation, methods of prose work that contribute to the activation of cognitive activity, the development of analytical thinking and the formation of professionally significant skills. The importance of an interdisciplinary approach is considered, which allows to combine theoretical knowledge with practical competences, as well as the use of econometric modeling as a tool for the analysis of complex economic processes and justifying management decisions in the context of economic competence formation. The impact of the pedagogical system on the quality of education of education applicants, in particular its ability to adapt to innovative challenges and changes in the socio-economic environment, is analyzed. The value-motivational dimension of economic competence through the prism of economic identity, which shapes personal attitude to economic norms and categories, reveals the need to integrate the content of economic education with innovative methods of teaching and taking into account the individual-psychological features Economics.

Key words: *economic competence, education applicants, pedagogical conditions, innovative methods, interdisciplinary approach, econometric modeling.*

Стаття надійшла до редакції 24.05.2025 р.

УДК 378.011.3-051:379.8

DOI [HTTPS://DOI.ORG/10.33989/2075-146X.2025.36.339118](https://doi.org/10.33989/2075-146X.2025.36.339118)

ДМИТРО БОЯРСЬКИЙ

ORCID: 0000-0002-8192-9430

Рокитненська гімназія з дошкільним структурним підрозділом виконавчого комітету
Омельницької сільської ради Кременчуцького району Полтавської області

РЕСУРСНО-ОРІЄНТОВАНІ МЕТОДИКИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ПОЗАШКІЛЬНОЇ РОБОТИ

Автор презентує та характеризує ресурсно-орієнтовані методики підготовки майбутніх учителів до організації позашкільної роботи: проєктного навчання з опорою на локальні ресурси, портфельного супроводу (портфоліо), навчального тренінгу з моделювання позашкільної взаємодії, рефлексивно-аналітичного аналізу кейсів, наставництва та педагогічного коучингу. Методика проєктного навчання з опорою на локальні ресурси спрямована на формування у студентів умінь організовувати позашкільні заходи через реалізацію проєктів, що враховують ресурси громади, освітнього середовища, культури; методика портфельного супроводу (портфоліо) забезпечує накопичення, аналіз і рефлексія особистих досягнень у сфері позашкільної діяльності; методика навчального тренінгу з моделювання позашкільної взаємодії орієнтує на проведення інтерактивних занять, спрямованих на моделювання реальних ситуацій позашкільної педагогіки; методика рефлексивно-аналітичного аналізу кейсів передбачає роботу з кейсами, що імітують складні педагогічні ситуації у позашкільному середовищі; методика наставництва та педагогічного

коучингу забезпечує залучення досвідчених педагогів до індивідуального супроводу майбутніх учителів у процесі підготовки до позашкільної роботи.

Ключові слова: *майбутній учитель, школа, позашкільна робота, підготовка, методика, ресурсно-орієнтоване навчання, ресурсно-орієнтована методика, ресурсно-орієнтований підхід*

Постановка проблеми. Сучасна парадигма освіти орієнтована на всебічний розвиток особистості здобувача освіти, де позашкільна робота постає не як другорядна діяльність, а як важливий простір для реалізації індивідуальних здібностей, формування соціальних, громадянських, моральних і творчих компетентностей. Водночас ефективна організація позашкільної роботи вимагає від учителя не лише педагогічної підготовки, а й володіння сучасними ресурсно-орієнтованими підходами, які дозволяють оптимізувати педагогічний процес поза межами класно-урочної системи. Актуальність дослідження ресурсно-орієнтованих методик у підготовці майбутніх учителів зумовлена кількома чинниками. По-перше, відбувається трансформація ролі вчителя: з транслятора знань він перетворюється на фасилітатора розвитку, координатора освітнього середовища, мотиватора й наставника. Це вимагає високого рівня педагогічної гнучкості та готовності працювати у відкритих, міждисциплінарних і практично зорієнтованих форматах. По-друге, освітня політика України, зокрема оновлений Закон «Про освіту» та Концепція «Нова українська школа», акцентують увагу на необхідності оновлення змісту підготовки педагогічних кадрів із фокусом на практичні компоненти й компетентнісний підхід. Позашкільна робота є сферою, де найповніше виявляються організаторські, креативні та комунікативні якості вчителя. Проте аналіз сучасних освітніх програм педагогічних університетів свідчить про недостатню кількість змістових модулів, які б системно готували студентів до організації виховної та позаурочної діяльності з використанням ресурсно-орієнтованих методик. До того ж у час викликів, пов'язаних з цифровізацією, соціальною фрагментацією, воєнним станом та психологічною нестабільністю учнівської молоді, вчитель має вміти мобілізувати наявні ресурси (особистісні, соціальні, локальні, культурні, цифрові) для створення підтримувального позашкільного середовища. Ресурсно-орієнтовані методики, зокрема методика педагогічного коучингу, арт-методи, проєктна діяльність, волонтерські практики, партисипативні технології (або технології участі), здатні підвищити ефективність виховної роботи, зробити її гнучкішою та чутливішою до індивідуальних потреб учнів. Актуалізація таких методик у професійній підготовці майбутніх учителів дозволяє розширити арсенал педагогічних інструментів, забезпечити формування практичних умінь і готовність до самостійного розроблення інноваційних форматів позашкільної діяльності. Отже, дослідження ресурсно-орієнтованих методик підготовки майбутніх учителів відповідає актуальним суспільним і освітнім потребам, сприяє модернізації змісту педагогічної освіти та підвищенню якості виховного процесу у сучасних умовах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ґрунтовне вивчення науково-педагогічного доробку вчених, присвячених різним аспектам підготовки вчителів (В. Бондар, О. Коваленко, Б. Клуб, І. Лупан, Т. Михнюк, Н. Новосельська, О. Рутковська, Ю. Соловей, Т. Сущенко, Н. Яремчук, та ін.) дало змогу констатувати, що у процесі професійної підготовки вчителя проблематика підготовки до організації позашкільної роботи розглядається лише оглядово та у контексті позакласної роботи, насамперед, гурткової, що звужує розуміння її потенціалу як самостійного напрямку педагогічної діяльності. До прикладу, у роботах Н. Яремчук та Т. Михнюк представлено аналіз моделей підготовки майбутніх учителів до позаурочної та позашкільної виховної діяльності, з акцентом на інноваційні тенденції та компоненти професійної підготовки. Дослідниці підкреслюють необхідність формування особистості вчителя, здатного до ефективної організації виховного процесу поза межами класу (Яремчук, Михнюк, 2018). Дослідження Н. Новосельської та Б. Клуб зосереджене на проблемі підготовки майбутніх учителів до позаурочної виховної роботи в умовах Нової української школи. Авторки аналізують впровадження нових підходів і педагогічних технологій у практику вищих навчальних закладів, що сприяє формуванню готовності студентів до організації різноманітної позаурочної діяльності (Новосельська, Клуб, 2019). У дисертації О. Рутковською досліджено методiku організації позаурочної роботи учнів з трудового навчання, обґрунтовано актуальність дослідження в контексті оновлення освітніх стандартів та потреби у зміні підходів до організації предметного навчання, розкриває психолого-педагогічні основи та концептуальні підходи до організації позаурочної роботи як засобу трудового навчання (Рутковська, 2021).

У контексті дослідження нашої теми вартує уваги концепція ресурсно-орієнтованого навчання та ресурсно-орієнтованого підходу до підготовки вчителя, розкриті у дослідженнях М. Гриньової, В. Жамардія, О. Ільченко, Н. Кононец, В. Мокляка та інших учених, потенціал яких (принципи, методологічні підходи, дидактичні умови, засоби навчання, технології) може бути успішно застосований у системі підготовки майбутніх учителів до організації позашкільної роботи. Разом із тим, ресурсно-орієнтовані методики підготовки майбутніх учителів до організації позашкільної роботи не були

предметом спеціального педагогічного дослідження. Аналіз зазначених публікацій свідчить про зростаючу увагу науковців до проблеми підготовки майбутніх учителів до організації позашкільної роботи. Дослідження охоплюють різні аспекти цієї підготовки, від моделей та компонентів професійної підготовки до методик організації конкретних видів діяльності. Зокрема, наголошується на важливості інтеграції інноваційних педагогічних технологій, формування професійно-особистісних якостей та застосування принципів дитиноцентризму та педагогіки партнерства. Це свідчить про необхідність подальших досліджень у напрямку розробки ресурсно-орієнтованих методик, що сприятимуть ефективній підготовці вчителів до позашкільної роботи в умовах сучасної освіти.

Мета статті – схарактеризувати ресурсно-орієнтовані методики підготовки майбутніх учителів до організації позашкільної роботи.

Виклад основного матеріалу. У сучасних умовах трансформації освітнього процесу позашкільна діяльність набуває нового змістового наповнення, зокрема у контексті насамперед розвитку інтелектуального потенціалу та підтримки творчої обдарованості дітей. У межах реалізації концепції Нової української школи виховна система орієнтована на засади гуманізму, демократизації та інноваційності, що визначає низку ключових концептуальних орієнтирів. Зокрема, акцент робиться на:

- формуванні виховних цілей, що відповідають реальним потребам та індивідуальним особливостям розвитку кожного учня, ґрунтуючись на виявленні його здібностей та талантів;
- організації педагогічної взаємодії на засадах партнерства, де традиційна авторитарна модель змінюється на взаємну співпрацю між вчителем і здобувачем освіти в умовах національної ідентичності особистості;
- підтримці процесу самопізнання й особистісної інтеграції учнів, що передбачає формування цілісної системи позитивних якостей;
- перенесенні акценту виховного процесу з формального виконання програмних вимог на особистісно орієнтований підхід, у центрі якого перебуває дитина як суб'єкт виховання;
- утвердженні принципу добровільності, що стимулює в учнів інтерес, самостійну активність, розвиток творчої ініціативи та здатність до саморегуляції внутрішнього потенціалу (Новосельська, Клуб, 2019).

Вивчення праць науковців, присвячених концепції ресурсно-орієнтованого навчання (М. Гриньова, В. Жамардй, О. Ільченко, Н. Кононец, В. Мокляк, Л. Рибалко та ін.) дало нам можливість визначити 5 дієвих ресурсно-орієнтованих методик: проєктного навчання з опорою на локальні ресурси, портфельного супроводу (портфоліо), навчального тренінгу з моделювання позашкільної взаємодії, методика рефлексивно-аналітичного аналізу кейсів, методика наставництва та педагогічного коучингу (рис. 1):

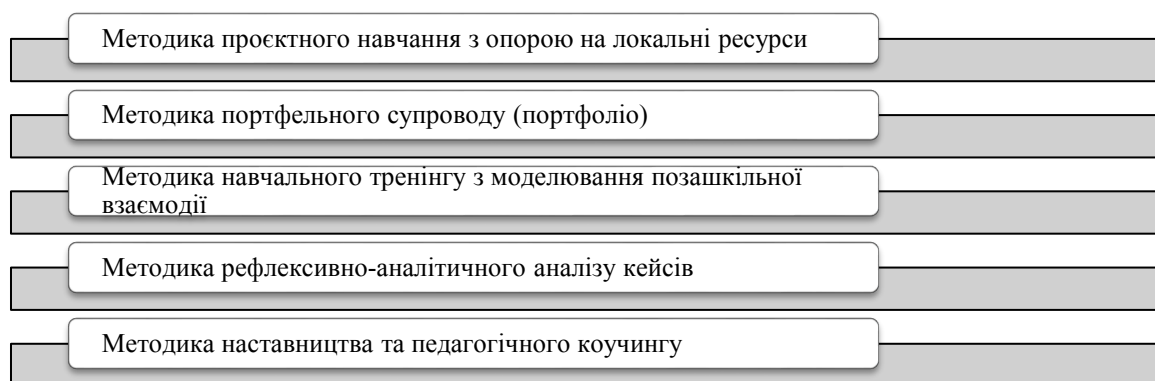

Рис. 1. Ресурсно-орієнтовані методики підготовки майбутніх учителів до організації позашкільної роботи

1. Методика проєктного навчання з опорою на локальні ресурси спрямована на формування у студентів умінь організовувати позашкільні заходи через реалізацію проєктів, що враховують ресурси громади, освітнього середовища, культури.

Методика проєктного навчання з опорою на локальні ресурси розглядається як сучасна ресурсно-орієнтована педагогічна технологія, що інтегрує професійну підготовку студентів педагогічних спеціальностей з реаліями соціокультурного простору громади. Вона передбачає створення та реалізацію освітньо-виховних проєктів, у яких залучаються як зовнішні (інституційні, просторові, культурні), так і внутрішні (мотиваційні, креативні, професійні) ресурси майбутніх педагогів. Особлива увага приділяється застосуванню принципів інтегрованого навчання, діяльнісного підходу та громадянської активності (Нестуля, Нестуля, Кононец, 2020; Cheng, Lam, Chan, 2008).

Мета методики – формування у студентів здатності проектувати, організовувати та рефлексувати власну позашкільну діяльність, що ґрунтується на реаліях локального середовища та потребах цільової дитячої аудиторії.

Основні структурні компоненти методики:

- *Аналітично-діагностичний етап*, під час якого студенти досліджують специфіку локального освітнього і культурного середовища (опитування батьків, дітей, вчителів, аналіз ресурсів громади, інфраструктури, традицій).
- *Проектувальний етап*, що охоплює розроблення концепції позашкільного заходу або серії заходів, визначення мети, завдань, очікуваних результатів, ресурсного забезпечення.
- *Організаційно-реалізаційний етап*, у межах якого студенти впроваджують освітній або виховний проєкт у співпраці з закладами освіти, культурними установами, громадськими організаціями тощо.
- *Рефлексивно-аналітичний етап*, під час якого здійснюється аналіз результатів, фіксується досвід та виявляються зони педагогічного зростання.

Ресурсна основа методики включає:

- Культурні ресурси: музеї, бібліотеки, театри, фольклорні осередки;
- Освітні ресурси: шкільні простори, центри дитячої творчості, освітні платформи;
- Соціальні ресурси: громади, батьківські об'єднання, волонтерські організації;
- Природні ресурси: екосистеми, парки, ландшафтні пам'ятки, як середовище для екопросвітницької діяльності.

Ресурсна орієнтація: активізація соціально-культурного ресурсу (музеї, бібліотеки, громада), власного досвіду студентів.

Приклад: розробка студентами проєкту «Шкільний екоклуб» з партнерством місцевого екоцентру, розробка та упровадження проєкту «Здоров'язбережувальні технології в школі» з партнерством факультету фізичного виховання та спорту Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г.Короленка та ін. Підкреслимо, що в умовах практики студенти можуть реалізовувати проєкт «Шкільний екоклуб», метою якого є залучення школярів до екологічного просвітництва та догляду за довкіллям. За підтримки місцевого екоцентру студенти розробляють програму щотижневих заходів: екскурсії, майстер-класи, виставки вторинного мистецтва, флешмоби. Такий підхід дозволяє одночасно формувати у студентів ключові компетентності (проектувальну, організаційну, комунікативну) та збагачувати ресурсний потенціал громади.

2. Методика портфельного супроводу (портфоліо) забезпечує накопичення, аналіз і рефлексію особистих досягнень студентів у сфері позашкільної діяльності.

Методика портфельного супроводу (портфоліо) – це ресурсно-орієнтована методика, що передбачає цілеспрямоване накопичення, систематизацію, аналіз і рефлексію особистісних і професійних досягнень майбутніх педагогів у процесі організації позашкільної діяльності. Портфоліо виступає не лише як інструмент фіксації результатів, а як динамічна модель розвитку професійної компетентності студента через самооцінку, постановку цілей і формування індивідуальної освітньої траєкторії. Мета методики – формування у майбутніх учителів умінь критично оцінювати власну діяльність, узагальнювати здобутий досвід організації позашкільних заходів, розвивати рефлексивну, аналітичну й презентаційну культуру.

Основні компоненти *педагогічного портфоліо у сфері позашкільної діяльності*:

- *Інформаційний блок* – включає відомості про студента, його мотиваційний лист, освітню траєкторію, інтереси, мету професійного розвитку.
- *Організаційно-практичний блок* – опис реалізованих позашкільних проєктів, сценарії заходів, фотозвіти, розробки, фрагменти планів виховної роботи.
- *Рефлексивно-аналітичний блок* – самоаналіз досягнень, оцінка сильних і слабких сторін, плани вдосконалення.
- *Оцінювальний блок* – результати експертної, педагогічної, групової оцінки діяльності студента.

Відмітимо педагогічну ефективність портфоліо, яке: сприяє формуванню навичок самоаналізу та рефлексії, що є ключовими для ефективної організації позашкільної роботи; розвиває відповідальність студента за індивідуальний освітній результат; мотивує до активної участі в творчих, громадських та інноваційних формах позаурочної діяльності; забезпечує інтеграцію академічного і практичного досвіду; є основою для формування персоналізованої стратегії професійного зростання.

Ресурсна орієнтація методики: мобілізація індивідуального ресурсу студента – знань, навичок, інтересів. Приклад: ведення портфоліо з описом участі в організації таборів, гуртків, тренінгів. У межах практики студенти створюють цифрове портфоліо, де документують організовані ними заходи (флешмоби, тематичні квести, майстер-класи для дітей), описують свої педагогічні цілі, аналізують

труднощі та досягнення, отримують відгуки від педагогів і однокласників. У процесі оцінювання враховується не лише якість реалізованих активностей, а й глибина рефлексії, обґрунтованість висновків, логіка саморозвитку.

3. Методика навчального тренінгу з моделювання позашкільної взаємодії орієнтує на проведення інтерактивних занять, спрямованих на моделювання реальних ситуацій позашкільної педагогіки.

Методика навчального тренінгу з моделювання позашкільної взаємодії є активною формою професійної підготовки, що передбачає проведення структурованих інтерактивних занять із використанням імітаційних, рольових, ситуаційних та ігрових методів. Основна мета полягає у створенні навчального середовища, максимально наближеного до умов реальної педагогічної діяльності у сфері позашкільної освіти. Тренінгова модель дозволяє майбутнім учителям набути практичних навичок організації виховної роботи, вирішення нестандартних педагогічних ситуацій, а також сформувати особистісну готовність до міжособистісної взаємодії з учнями, батьками, громадою. Цільове спрямування методики – розвиток у студентів компетентностей, необхідних для ефективної та інноваційної діяльності у сфері позашкільного виховання, зокрема: комунікативної, організаційної, емоційно-ціннісної, аналітичної та адаптивної.

Структура тренінгових занять включає такі етапи:

- *Мотиваційно-ознайомчий етап* – постановка педагогічної проблеми або ситуації, формування цілей та очікувань учасників.
- *Інтерактивно-діяльнісний етап* – активне моделювання ситуацій позашкільної взаємодії (робота в парах і групах, рольові ігри, практикуми, педагогічні кейси).
- *Аналітично-рефлексивний етап* – обговорення результатів, оцінювання ефективності обраних рішень, рефлексія індивідуального досвіду та групової динаміки.
- *Підсумковий етап* – формулювання педагогічних висновків, складання планів подальшого вдосконалення навичок.

Методичні прийоми та засоби:

- кейс-метод, міні-дослідження;
- метод сценарного моделювання;
- метод «форум-театру»;
- «мозковий штурм»;
- метод «відкритого мікрофона»;
- ситуаційне інтерв'ювання.

Ресурсна орієнтація: розвиток емоційного, комунікативного і соціального ресурсу майбутнього вчителя. Приклад: тренінг «Як організувати освітній квест для молодших школярів», «Організація дитячого дозвілля в умовах обмежених ресурсів», «Як провести виховний захід у співпраці з громадськими організаціями», «Вирішення конфліктних ситуацій у позашкільній роботі», «Координація діяльності учнівського самоврядування», «Інклюзивне виховання у позашкільному просторі».

Таким чином, навчальний тренінг як методика підготовки педагогів до організації позашкільної діяльності є ефективним ресурсно-орієнтованим інструментом, який не лише транслює знання, а й створює умови для їх активного засвоєння через практику.

4. Методика рефлексивно-аналітичного аналізу кейсів передбачає роботу з кейсами, що імітують складні педагогічні ситуації у позашкільному середовищі.

Методика рефлексивно-аналітичного аналізу кейсів є однією з форм ресурсно-орієнтованого навчання, яка передбачає цілеспрямоване опрацювання проблемних педагогічних ситуацій (кейсів), змодельованих на основі реального або наближеного до реального досвіду позашкільної виховної роботи. Ця методика поєднує аналітичний та рефлексивний компоненти пізнавальної діяльності студентів, сприяючи розвитку здатності до самостійного прийняття рішень, оцінки альтернатив, прогнозування наслідків педагогічних дій. Мета методики – формування у майбутніх учителів критичного та рефлексивного мислення, професійної чутливості до контексту виховної взаємодії та аналітичної компетентності у сфері позашкільної педагогіки.

Особливості кейсів:

- ситуації, що містять педагогічну невизначеність або суперечливість;
- опис конкретного контексту (освітній заклад, спільнота, вік і потреби дітей);
- наявність морально-етичних дилем, інклюзивних викликів, обмежених ресурсів;
- потреба у прийнятті педагогічного рішення в умовах соціального партнерства.

Структура методики включає кілька логічно взаємопов'язаних етапів:

- *Ознайомлення з кейсом.* Студенти індивідуально або в малих групах аналізують опис ситуації, виділяють ключові педагогічні проблеми, визначають учасників взаємодії, ресурси, обмеження.
- *Аналітична інтерпретація.* Виконується аналіз причин і наслідків педагогічної ситуації, оцінка можливих варіантів дій, зіставлення з теоретичними підходами (психолого-педагогічними концепціями, нормативними вимогами).
- *Рефлексивне обговорення.* Обговорення у форматі дискусії або круглого столу, під час якого кожен учасник висловлює власне бачення проблеми, оцінює дії інших, формує критичне ставлення до власних висновків.
- *Презентація альтернативного рішення.* Формується узагальнене або індивідуальне рішення проблеми з аргументацією обраного підходу. Може супроводжуватися створенням схеми, плану заходу або проєкту виховної дії.
- *Підсумкова рефлексія.* Студенти фіксують нові знання, сформовані вміння, особистісні відкриття. Використовуються щоденники рефлексії, мініесе, інтерактивні рефлексивні вправи.

Ресурсна орієнтація методики: когнітивний і ціннісний ресурс студентів, досвід їхнього педагогічного спостереження. Приклад: розв'язання кейсу «Як організувати інклюзивний гурток у сільській школі?», «Як організувати гурток-онлайн у сільській школі?», «Які моделі ресурсно-орієнтованого навчання доцільно використати для організації позашкільної роботи?» тощо.

Отже, методика рефлексивно-аналітичного аналізу кейсів є ефективним засобом формування професійної зрілості майбутнього вчителя, його здатності до педагогічного аналізу, критичного мислення, етичної оцінки дій у сфері позашкільної роботи.

5. Методика наставництва та педагогічного коучингу забезпечує залучення досвідчених педагогів до індивідуального супроводу майбутніх учителів у процесі підготовки до позашкільної роботи.

Методика наставництва та педагогічного коучингу є інноваційним підходом до ресурсно-орієнтованої педагогічної підготовки, що передбачає організацію професійного індивідуалізованого супроводу студентів-майбутніх учителів з боку досвідчених педагогів-наставників або сертифікованих коучів. Ця методика ґрунтується на принципах партнерства, довіри, розвитку особистісного потенціалу та самостійності здобувача освіти, особливо в контексті організації виховної роботи в позашкільному середовищі. Мета методики – забезпечити трансфер педагогічного досвіду, підтримати розвиток рефлексивно-організаційних та комунікативно-креативних умінь студентів у плануванні та проведенні позашкільної діяльності, а також сприяти професійному самовизначенню і зростанню особистісної відповідальності за виховну взаємодію.

Основні компоненти методики:

- *Наставництво.* Це традиційна форма індивідуального супроводу, яка передбачає залучення досвідчених педагогів до поетапної допомоги студентам у процесі засвоєння навичок позашкільної роботи. Наставник здійснює моделювання, консультування, супровід під час планування та реалізації виховних заходів.
- *Педагогічний коучинг.* Використовується як інструмент розвитку особистісного потенціалу майбутнього вчителя через діалог, запитування, постановку цілей і рефлексивний аналіз досягнень. Коуч не дає готових рішень, а стимулює до самостійного пошуку, критичного мислення й осмислення педагогічної практики.

Етапи реалізації методики:

- *Установчий етап:* добір наставників або коучів з відповідною підготовкою; діагностика вихідного рівня педагогічної готовності студента; визначення цілей і очікувань від менторської взаємодії.
- *Практико-орієнтований етап:* спільне планування позашкільних заходів; супровід у підготовці та проведенні виховної роботи (наставник може бути спостерігачем, консультантом, співорганізатором); проведення коучингових сесій для постановки та корекції особистих цілей, аналізу помилок і досягнень.
- *Рефлексивно-аналітичний етап:* оцінювання ефективності наставницької взаємодії; обговорення досягнень і труднощів студента; формулювання індивідуальної освітньої траєкторії подальшого розвитку.

Ресурсна орієнтація методики: використання професійного ресурсу наставника і потенціалу особистісного зростання студента. Приклад: менторингова програма «Позашкілля в дії» у співпраці з педагогами-практиками; на педагогічній практиці студент розробляє сценарій позашкільного заходу (екологічної акції, театралізованого дійства або флешмобу), обговорює його з наставником, отримує

конструктивні поради, спільно реалізовує подію й надалі проводить саморефлексію за підтримки коуча, фіксуючи результати у власному портфоліо.

Отже, методика наставництва та педагогічного коучингу поєднує елементи традиційної педагогіки досвіду й сучасної освіти розвитку, створюючи ефективне середовище ресурсної підтримки формування готовності студентів до інноваційної виховної діяльності у позашкільному просторі.

Висновки. Таким чином, схарактеризовано ресурсно-орієнтовані методики підготовки майбутніх учителів до організації позашкільної роботи: методика проєктного навчання з опорою на локальні ресурси, методика портфельного супроводу (портфоліо), методика навчального тренінгу з моделювання позашкільної взаємодії, методика рефлексивно-аналітичного аналізу кейсів та методика наставництва та педагогічного коучингу. Методика проєктного навчання з опорою на локальні ресурси спрямована на формування у студентів умінь організовувати позашкільні заходи через реалізацію проєктів, що враховують ресурси громади, освітнього середовища, культури. Методика портфельного супроводу (портфоліо) забезпечує накопичення, аналіз і рефлексія особистих досягнень у сфері позашкільної діяльності. Методика навчального тренінгу з моделювання позашкільної взаємодії орієнтує на проведення інтерактивних занять, спрямованих на моделювання реальних ситуацій позашкільної педагогіки. Методика рефлексивно-аналітичного аналізу кейсів передбачає роботу з кейсами, що імітують складні педагогічні ситуації у позашкільному середовищі. Методика наставництва та педагогічного коучингу забезпечує залучення досвідчених педагогів до індивідуального супроводу майбутніх учителів у процесі підготовки до позашкільної роботи.

Перспективи подальших досліджень убачаємо в інтеграційних процесах різних форм реалізації визначених ресурсно-орієнтованих методик у системі підготовки майбутніх учителів до організації позашкільної роботи, а також у їх експериментальній перевірці.

Список використаних джерел

- Бондар, В. Г., Соловей, Ю. О., Коваленко, О. А. (2022). Підготовка майбутніх учителів до позакласної роботи в початковій школі в умовах воєнного стану. *International Partnership and Cooperation of Ukraine in Wartime: Collective monograph*, 312-323.
- Боярський, Д. (2023). Активізація діяльності наукових гуртків у Новій українській школі. *Витоки педагогічної майстерності*, 31, 22-29.
- Гриньова, М. В., Кононец, Н. В., Дяченко-Богун, М. М., Рибалко, Л. М. (2019). Ресурсно-орієнтоване навчання студентів в умовах здоров'язбережувального освітнього середовища. *Інформаційні технології і засоби навчання*, 72, 4, 182-193.
- Лупан, І. (2011). Підготовка майбутніх вчителів до організації позакласної роботи з інформатики. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти*, 1, 68-71.
- Нестуля, О. О., Нестуля, С. І., Кононец, Н. В. (2020). Проєктний підхід (project-based learning) до викладання дисципліни «Основи лідерства» для магістрантів спеціальності 011 освітні, педагогічні науки в умовах дистанційного навчання. В кн. *Психологія та педагогіка: історія розвитку, сучасний стан та перспективи досліджень*: збірник наукових робіт учасників міжнар. наук.-практ. конф. (с. 60-63). Одеса: ГО «Південна фундація педагогіки».
- Новосельська, Н., Клуб, Б. (2019). Підготовка майбутнього вчителя початкових класів до позаурочної виховної роботи: види діяльності, ідеї, результат. *Молодий вчений*, 10 (74), 239-243.
- Рутковська, О. М. (2021). *Методика організації позаурочної роботи учнів з трудового навчання*. (Дис. д-ра філософії). Полтава.
- Сущенко, Т. І. (1996). *Позашкільна педагогіка*: нав. посіб. Київ: ІСДО.
- Яремчук, Н. Я., Михнюк, Т. О. (2018). Моделі підготовки майбутніх учителів початкових класів до виховної діяльності. *Молодий вчений*, 9 (1), 79-81.
- Cheng, R. W., Lam, S., & Chan, C. (2008). When high achievers and low achievers work in the same group: the role of group heterogeneity and processes in project-based learning. *British Journal of Educational Psychology*, 78 (2), 205-221.
- Kononets, N., Grynova, M., Zhamardiy, V., Mamon, O., & Liulka H. (2020). Problems of Implementation of The System of Resource-Based Learning of Future Teachers of Physical Culture. *International Journal of Applied Exercise Physiology (IJAEP)*, 9 (12), 50-60.
- Kononets, N., Ilchenko, O., & Mokliak, V. (2020). Future teachers resource-based learning system: experience of higher education institutions in Poltava city, Ukraine. *Turkish Online Journal of Distance Education-TOJDE*, 21, 3, 14, 199-220.
- Kononets, N., Nestulya, S., Soloshych, I., Zhamardiy, V., & Odokienko, V. (2021). Investigating the Didactic System of Research Competence Formation for Prospective PE Instructors. *Journal of Research in Medical and Dental Science*, 9, 7, 414-418.

- Topuzov, O. M., Grynova, M. V., Barbinova, A. V., Kharchenko, O. V., & Kononets, N. V. (2021). The model of professional development of natural science teachers of rural schools in the conditions of distance educational process. *Information Technologies and Learning Tools*, 85 (5), 344-359.

References

- Boiarskyi, D. (2023). Aktyvizatsiia diialnosti naukovykh hurtktiv u Novii ukrainskii shkoli [Activation of scientific circles at the New Ukrainian School]. *Vytoky pedahohichnoi maisternosti [Origins of pedagogical skill]*, 31, 22-29 [in Ukrainian].
- Bondar, V. H., Solovei, Yu. O., & Kovalenko, O. A. (2022). Pidhotovka maibutnikh uchyteliv do pozaklasnoi roboty v pochatkovii shkoli v umovakh voiennoho stanu [Preparing future teachers for extracurricular work in primary schools under martial law]. *International Partnership and Cooperation of Ukraine in Wartime: Collective monograph*, 312-323 [in Ukrainian].
- Cheng, R. W., Lam, S., & Chan, C. (2008). When high achievers and low achievers work in the same group: the role of group heterogeneity and processes in project-based learning. *British Journal of Educational Psychology*, 78 (2), 205-221.
- Hrynova, M. V., Kononets, N. V., Diachenko-Bohun, M. M., & Rybalko, L. M. (2019). Resursno-orientovane navchannia studentiv v umovakh zdorov'iazbezhuvalnoho osvitnoho seredovyshcha [Resource-oriented student learning in a health-preserving educational environment]. *Informatsiini tekhnologii i zasoby navchannia [Information technology and learning tools]*, 72, 4, 182-193 [in Ukrainian].
- Kononets, N., Grynova, M., Zhamardiy, V., Mamon, O., & Liulka H. (2020). Problems of Implementation of The System of Resource-Based Learning of Future Teachers of Physical Culture. *International Journal of Applied Exercise Physiology (IJAEP)*, 9 (12), 50-60.
- Kononets, N., Ilchenko, O., & Mokliak, V. (2020). Future teachers resource-based learning system: experience of higher education institutions in Poltava city, Ukraine. *Turkish Online Journal of Distance Education-TOJDE*, 21, 3, 14, 199-220.
- Kononets, N., Nestulya, S., Soloshych, I., Zhamardiy, V., & Odokienko, V. (2021). Investigating the Didactic System of Research Competence Formation for Prospective PE Instructors. *Journal of Research in Medical and Dental Science*, 9, 7, 414-418.
- Lupan, I. (2011). Pidhotovka maibutnikh vchyteliv do orhanizatsii pozaklasnoi roboty z informatyky [Preparing future teachers for organizing extracurricular work in computer science]. *Naukovi zapysky Kirovohradskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Vynnychenka. Problemy metodyky fizyko-matematychnoi i tekhnolohichnoi osvity [Scientific notes of the Volodymyr Vynnychenko Kirovograd State Pedagogical University. Problems of the methodology of physical, mathematical and technological education]*, 1, 68-71 [in Ukrainian].
- Nestulia, O. O., Nestulia, S. I., & Kononets, N. V. (2020). Proiektnyi pidkhid (project-based learning) do vykladannia dystsypliny «Osnovy liderstva» dlia mahistrantiv spetsialnosti 011 osviti, pedahohichni nauky v umovakh dystantsiinoho navchannia [Project-based learning approach to teaching the discipline "Fundamentals of Leadership" for master's students of the specialty 011 educational and pedagogical sciences in distance learning conditions]. In *Psykhologhiia ta pedahohika: istoriia rozvytku, suchasnyi stan ta perspektyvy doslidzhen [Psychology and pedagogy: history of development, current state and research prospects]: zbirnyk naukovykh robot uchastykiv mizhnar. nauk.-prakt. konf. (pp. 60-63). Odesa: HO «Pivdena fundatsiia pedahohiky»* [in Ukrainian].
- Novoselska, N., & Klub, B. (2019). Pidhotovka maibutnoho vchytelia pochatkovykh klasiv do pozaurochnoi vykhovnoi roboty: vydy diialnosti, idei, rezultat [Preparing a future primary school teacher for extracurricular educational work: types of activities, ideas, results]. *Molodyi vchenyi [Young scientist]*, 10 (74), 239-243 [in Ukrainian].
- Rutkovska, O. M. (2021). *Metodyka orhanizatsii pozaurochnoi roboty uchniv z trudovoho navchannia [Methodology for organizing extracurricular work of students in labor training]*. (PhD diss.). Poltava [in Ukrainian].
- Sushchenko, T. I. (1996). *Pozashkilna pedahohika [Extracurricular pedagogy]: nav. posib*. Kyiv: ISDO [in Ukrainian].
- Topuzov, O. M., Grynova, M. V., Barbinova, A. V., Kharchenko, O. V., & Kononets, N. V. (2021). The model of professional development of natural science teachers of rural schools in the conditions of distance educational process. *Information Technologies and Learning Tools*, 85 (5), 344-359.
- Yaremchuk, N. Ya., & Mykhniuk, T. O. (2018). Modeli pidhotovky maibutnikh uchyteliv pochatkovykh klasiv do vykhovnoi diialnosti [Models of training future primary school teachers for educational activities]. *Molodyi vchenyi [Young scientist]*, 9 (1), 79-81 [in Ukrainian].

BOYARSKY D.

Rokitna gymnasium with preschool structural subdivision of the executive committee of the Omelnitsky village council of the Kremenchutsky district of the Poltava region, Ukraine

RESOURCE-ORIENTED METHODS OF TRAINING FUTURE TEACHERS FOR ORGANIZING EXTRA-SCHOOL WORK

The relevance of research on resource-oriented methods in the training of future teachers is due to several factors. First, the role of the teacher is being transformed: from a translator of knowledge, he is turning into a facilitator of development, coordinator of the educational environment, motivator and mentor. This requires a high level of pedagogical flexibility and willingness to work in open, interdisciplinary and practically oriented formats. Second, the educational policy of Ukraine, in particular the updated Law "On Education" and the Concept "New Ukrainian School",

emphasize the need to update the content of teacher training with a focus on practical components and a competency-based approach. Extra-school work is an area where the organizational, creative and communicative qualities of a teacher are most fully manifested. However, an analysis of modern educational programs of pedagogical universities indicates an insufficient number of content modules that would systematically prepare students for the organization of educational and extracurricular activities using resource-oriented methods.

The article describes resource-oriented methods of training future teachers to organize extra-school work: the methodology of project-based learning with support for local resources, the methodology of portfolio support (portfolio), the methodology of training in modeling extracurricular interaction, the methodology of reflective-analytical case analysis, and the methodology of mentoring and pedagogical coaching. The methodology of project-based learning with support for local resources is aimed at developing students' skills in organizing extracurricular activities through the implementation of projects that take into account the resources of the community, educational environment, and culture. The methodology of portfolio support (portfolio) provides for the accumulation, analysis, and reflection of personal achievements in the field of extracurricular activities. The methodology of training in modeling extracurricular interaction focuses on conducting interactive classes aimed at modeling real situations of extracurricular pedagogy. The methodology of reflective-analytical case analysis involves working with cases that simulate complex pedagogical situations in the extracurricular environment. The methodology of mentoring and pedagogical coaching ensures the involvement of experienced teachers in individual support of future teachers in the process of preparing for extra-school work.

Key words: *future teacher, school, extra-school work, preparation, methodology, resource-based learning, resource-based methodology, resource-based approach*

Стаття надійшла до редакції 07.05.2025 р.

УДК 378.6:37(477.53)(092)

DOI [HTTPS://DOI.ORG/10.33989/2075-146X.2025.36.339120](https://doi.org/10.33989/2075-146X.2025.36.339120)

ЮЛІЯ БРАХ

ORCID: 0009-0006-7938-2321

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

ОСНОВНІ ЕТАПИ ТА НАПРЯМИ ОРГАНІЗАЦІЙНО-УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ А. П. КАРИШИНА

Вперше досліджено основні етапи та напрями організаційно-управлінської діяльності українського вченого А. П. Каришина. Визначено авторські критерії для виокремлення етапів та напрямів становлення світоглядних, наукових, педагогічних поглядів вченого. Підкреслено властивості родинного та соціального оточення у формуванні провідних рис характеру як: працьовитість, наполегливість, принциповість, чесність, уміння завершувати розпочату справу, скромність, захоплення наукою. Наголошено на важливості поглядів А. П. Каришина на формування навичок поєднання теорії з практикою у підготовці майбутніх педагогів.

Ключові слова: *А. П. Каришин, основні етапи, напрями організаційно-управлінської діяльності, формування, світогляд, підготовка майбутніх педагогів, поєднання теорії з практикою*

Постановка проблеми. Сьогодення диктує нові вимоги щодо переходу до вищого рівня розвитку суспільства, яке базується на використанні вискоєфективних технологій із застосуванням штучного інтелекту. Необхідно, щоб сучасний педагог мав навички формування у підростаючого покоління, новий тип мислення, новий стиль діяльності, що сприятиме розвитку творчого потенціалу суспільства, більш ефективному вирішенню наукових, виробничих, соціальних, культурних проблем. Тому сьогодні одним із найважливіших завдань постає проблема підготовки висококваліфікованих педагогічних кадрів. Розбудова вищої педагогічної освіти неможлива без вивчення історичної спадщини минулого, без поєднання сучасних інноваційних ідей і кращих зразків вітчизняної педагогічної думки попередніх поколінь, що допоможе забезпечити єдність і наступність науково-педагогічного процесу.

Педагогічна спадщина та організаційно-управлінська діяльність А. П. Каришина – відомого вченого, педагога, який сорок років очолював природничий факультет Полтавського педагогічного інституту, містить неоціненний скарб, для науковців та всіх небайдужих до виховання молоді. Педагогічний доробок